

Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т.Г. Шевченка
Навчально-науковий інститут історії та соціогуманітарних дисциплін
імені О.М. Лазаревського

Кафедра археології, етнології та краєзнавчо-туристичної роботи

СИЛАБУС
навчального курсу
«ОСНОВИ ПСИХОЛОГІЇ»

Галузь знань – 08 Право
Спеціальність – 081 Право
Освітній ступінь – бакалавр
Форма навчання – денна
Форма підсумкового контролю – залік

Викладач – Третяк Олена Станіславівна, доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри археології, етнології та краєзнавчо-туристичної роботи.

Тел.: роб. +38(046)676-850, моб. +38(063)42-76-513.

E-mail: tretiakes@gmail.com

Години консультацій – щовівторка 13.00.-14.00 (303 кабінет).

1. Анотація курсу

Навчальний курс «Основи психології» розрахований на студентів закладів вищої освіти з урахуванням наявності у них базового рівня знань (повної загальної середньої освіти), які навчаються за освітньо-професійними програмами підготовки бакалавра. Він побудований відповідно до вимог Європейської кредитно-трансферної системи (ECTS).

Курс «Основи психології» для студентів I-го курсу розрахований на II-й семестр, на його вивчення виділено 90 годин (3 кредити ECTS), з них: лекції – 20 годин, семінарські заняття – 16 годин, самостійна робота – 54 години. У змісті курсу можна виділити п'ять розділів.

Зміст першого розділу включає:

- предмет та методи науки;
- вплив розвитку природничих наук на розуміння поведінки людини;
- поняття про психіку та діяльність вищої нервової системи;
- поділ психічних явищ на процеси, стани, властивості. Досвід людини;
- протікання психічної діяльності особистості;
- історичний розвиток людської свідомості.

Зміст другого розділу включає:

- характеристику пізнавальних процесів;
- поняття про увагу;
- теорії та різновиди пам'яті;
- поняття про емоції і почуття та їх фізіологічне підґрунтя;
- поняття про волю та складові вольової дії, основні якості волі;
- різновиди і форми уваги та її властивості;
- типи темпераменту та його основні властивості;
- здібності та їх різновиди;
- характер та його структуру.

Зміст третього розділу включає:

- психологію дитини немовлячого віку;
- психологічну характеристику дитини раннього віку;
- психологію дошкільного дитинства;
- психологічні особливості молодшого школяра;
- психологію особистості підлітка;
- психологію ранньої юності.

Зміст четвертого розділу включає:

- взаємозв'язок біопсихічних та психосоціальних властивостей особистості;
- найважливіші психологічні параметри особистості;
- структуру особистості за З. Фрейдом, К.К. Платоновим;
- концепцію інтегральної індивідуальності Б. Г. Ананьєва;
- поняття про діяльність та її види і типи;
- педагогічну компетентність та професійний розвиток учителя.

Зміст п'ятого розділу включає:

- характеристику спілкування та його феномени, соціальні функції;
- вплив спілкування на розвиток людини;
- соціальну перцепцію;
- психологічні механізми впливу у процесі спілкування;
- маніпулятивне спілкування;
- моделі (типи) спілкування;
- спілкування залежно від специфіки суб'єктів (особистість чи група);
- вербальну (словесну) та невербальну комунікації;
- моральну культуру спілкування;
- ділове спілкування та його особливості й стилі;
- спілкування із ЗМІ (інтерв'ю), в Інтернеті, соціальних мережах;
- психологію міжособистісних стосунків;
- класифікації груп;

- інтегруючі основи колективу;
- неформальні групи;
- формальна структура групи;
- психологічні бар'єри, суть методу соціометрії;
- системи відносин;
- керівництво та лідерство, їхні стилі та типи;
- психологію конфлікту, критичної ситуації;
- особливості сприйняття конфліктної ситуації та динаміку її розвитку;
- види, структуру конфліктів та поведінкові стратегії під час конфлікту;
- проблему агресивної поведінки особистості;
- види агресивних реакцій та форми агресії.

Вивчення основ психології пов'язано із формуванням у студентів уявлення про предмет, методи та завдання психології, про її основні категорії, про основні закономірності формування, функціонування та розвитку психіки сучасної людини, як продукту еволюції вищої форми матерії у ході суспільно-історичного процесу.

Формою підсумкового контролю якості знань, навичок, вмінь студентів є залік у II-ому семестрі.

2. Передреквізити курсу.

Логіка вивчення цієї дисципліни передбачає, що вона повинна викладатися перед вивченням таких дисциплін як загальна та вікова психологія, соціальна психологія, юридична психологія, педагогіка.

3. Постреквізити курсу.

Вивчення курсу «Культурологія» забезпечує перехід до успішного опанування інших дисциплін цього циклу: «Експертиза у соціально-релігійній сфері», «Феноменологія релігії», «Семіотика релігії» тощо.

Вивчення курсу «Основи психології» забезпечує перехід до успішного опанування інших дисциплін, таких як: загальна психологія, вікова психологія, соціальна психологія, педагогіка та ін.

4. Мета курсу.

Метою курсу є формування у майбутніх юристів цілісного уявлення про зміст основних понять та категорій, принципи психологічної науки, існуючі методи психологічного дослідження.

Завдання курсу:

- розгляд предмету і завдань психології, їх ролі в системі наукових знань;
- ознайомлення студентів з методологією та методами психології, психологією особистості та її індивідуальними властивостями, особливостями вікових періодів розвитку особистості;
- вивчення механізмів спілкування людей;
- ознайомлення із соціально-психологічними явищами в різних соціальних групах людей.

5. Очікувані результати курсу.

У результаті вивчення дисципліни студенти мають володіти такими **компетентностями**, як:

проектувальні – вміння формулювати цілі та завдання й визначати кінцеві результати педагогічної діяльності; враховувати психологічні особливості учнів при проектуванні індивідуальної траєкторії розвитку; використовувати мову та мовлення як засіб передачі інформації з урахуванням протікання пізнавальних процесів учнів; здійснювати планування та ставити завдання і обирати способи і засоби для їх вирішення; ставити перед учнями

індивідуальні цілі для самостійної роботи; визначати оптимальний обсяг навчального матеріалу; моделювати зміст навчального матеріалу та проектувати власну професійну кар'єру;
конструктивні – визначати зміст окремих видів діяльності учнів з урахуванням їх вікових особливостей; визначати психологічні властивості учнів та уміти створювати умови для розвитку учнів; коригувати навчальний процес з урахуванням індивідуальних особливостей учнів;

інформаційні – уміти працювати з різними джерелами інформації, включаючи новітні інформаційні технології та бази даних;

організаторські – уміння організовувати індивідуальну та групову роботу учнів; організовувати проведення різних ділових, навчальних ігор, дискусій, психологічних тренінгів; організовувати різні види пізнавальної діяльності;

комунікативні – вміти будувати взаємодію та взаємовідносини з учнями; уміти встановлювати педагогічно доцільні контакти з суб'єктами навчального процесу; запобігати та вирішувати конфлікти, підтримувати творчі контакти з питань наукової діяльності;

дослідницькі – вивчати, узагальнювати та аналізувати освітній та навчальний процеси; здійснювати пошукову діяльність. Здійснювати саморозвиток у професійному і особистісному плані.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні сформувати чітке уявлення про:

- предмет і завдання психології, їх роль в системі наукових знань;
- методологією та методи психології, психологію особистості та її індивідуальні властивості;
- механізми спілкування людей;
- соціально-психологічні явища в різних соціальних групах людей.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- теоретичні основи психології;
- основні напрямки в сучасній психології;
- методи психології;
- психологічні процеси, стани та властивості особистості;
- види діяльності та спілкування людей;
- індивідуально-психологічні властивості особистості (темперамент, характер, здібності);
- фактори розвитку і формування особистості;

вміти:

- застосовувати базові психологічні знання;
- користуватися основними та додатковими психологічними методами;
- вирішувати різноманітні психологічні ситуації;
- користуватися тестовими методиками; вміти виявляти особливості поведінки особистості.

6. Організація навчання.

Тематичний план

№	Назва теми	Всього годин	Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота
Розділ 1. Вступ до психології					
1.	Предмет та методи психології	7	2	–	5
Всього за розділ 1		7	2	–	5
№	Назва теми	Всього годин	Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота

Розділ 2. Психологічні процеси та психічні властивості особистості					
2.	Пізнавальні та емоційно-вольові процеси	10	2	2	6
3.	Індивідуально-психологічні особливості особистості	10	2	2	6
Всього за розділ 2		20	4	4	12
Розділ 3. Вікові особливості психіки					
4.	Особливості психічного розвитку на різних вікових етапах	10	2	2	6
Всього за розділ 3		10	2	2	6
Розділ 4. Психологія особистості та діяльності					
5.	Поняття про особистість та її структуру	9	2	2	5
6.	Поняття про діяльність та структуру діяльності	9	2	2	5
Всього за розділ 4		18	4	4	10
Розділ 5. Психологія взаємовідносин					
7.	Спілкування як вид діяльності	10	2	2	6
8.	Соціально-психологічні явища в малих групах та колективі	7	2	–	5
9.	Лідерство та керівництво в соціальних групах	8	2	2	4
10.	Конфлікт та агресія як соціально-психологічні феномени	10	2	2	6
Всього за розділ 5		35	8	6	21
Разом за курс		90	20	16	54

7. Завдання до семінарів.

Готуючись до семінарського заняття Ви маєте підготувати конспект питань, що містяться в плані відповідної теми. Наявність конспекту всіх питань та ваша присутність на занятті є запорукою успішної роботи та отримання балів (їх кількість залежить від вашої активності та якості підготовки). Відсутність конспекту або неповний конспект оцінюється в 0 балів.

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Тема 2. Пізнавальні та емоційно-вольові процеси

1. Загальна характеристика пізнавальних процесів: відчуття, сприймання, мислення, увага, пам'ять.
2. Емоційно-вольові процеси: емоції, почуття, воля.
3. Поняття про увагу.

Література

Основна

1. Основи психології: підруч. / за ред. О.В. Киричука, В.А. Роменця. Київ: Либідь, 1996. 623 с.
2. Максименко С.Д., Соловієнко В.О. Загальна психологія: підруч. Київ: МАУП, 2001. 256 с.
3. Загальна психологія: навч. посіб. / О.Скрипченко, Л.Волинська, З.Огороднійчук та ін. Київ: А.П.Н., 1999. 436 с.
4. Немов Р.С. Психологія : учеб. В 3 кн. 4-е изд. Москва: Гуманит изд. центр ВЛАДОС, 2001. Кн. 1: Общие основы психологии. 688 с.
5. Основи психології / за ред. О.В.Киричука, В.А.Роменця. Київ: Либідь, 1996. 632 с.

Додаткова

6. Варій М. Й. Загальна психологія : навч. посіб. 2-ге вид. випр. і доп. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 968 с. URL: <http://www.info-library.com.ua/books-book-113.html>
7. Максименко С.Д., Соловієнко В.О. Загальна психологія: навч. посіб. Київ: МАУП, 2000. 256 с. URL: http://univer.nuczu.edu.ua/tmp_metod/875/Maksimenko_S.D._Zagal%27na_psihologiya.pdf

Тема 3. Індивідуально-психологічні особливості особистості

1. Поняття про темперамент та його основні властивості. Типи темпераменту.
2. Поняття про характер та його структура.
3. Поняття про здібності. Різновиди та структура здібностей.

Література

Основна:

1. Степанов О М., Фіцула М.М. Основи психології і педагогіки: посібн. Київ: Академвидав, 2003. 504 с.
2. Основи психології: підруч. / за ред. О.В. Киричука, В.А. Роменця. Київ: Либідь, 1996. 623 с.
3. Загальна психологія: навч. посіб. / О.Скрипченко, Л.Волинська, З.Огороднійчук та ін. Київ: А.П.Н., 1999. 436 с.
4. М'ясоїд П.А. Загальна психологія: навч. посіб. Київ: Вища шк., 1998. 479 с.
5. Основи психології / за ред. О.В.Киричука, В.А.Роменця. Київ: Либідь, 1996. 632 с.
6. Семиченко В.А. Психологія особистості. Київ: Видавець Ешке О.М., 2001. 427 с.

Додаткова:

7. Варій М. Й. Загальна психологія : навч. посіб. 2-ге вид. випр. і доп. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 968 с. URL: <http://www.info-library.com.ua/books-book-113.html>
8. Максименко С.Д., Соловієнко В.О. Загальна психологія: навч. посіб. Київ: МАУП, 2000. 256 с. URL: http://univer.nuczu.edu.ua/tmp_metod/875/Maksimenko_S.D._Zagal%27na_psihologiya.pdf
9. Максименко С.Д. Загальна психологія: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 272 с. URL: <https://subject.com.ua/pdf/354.pdf>

Тема 4. Особливості психічного розвитку на різних вікових етапах

1. Психологічна характеристика дитини немовлячого віку. Кризи новонародженості та 1 року життя.
2. Психологічна характеристика дитини раннього віку. Криза 3 років.
3. Психологічна характеристика дитини дошкільного віку. Криза 6-7 років.
4. Психологічні особливості дитини молодшого шкільного віку (7-10 років).
5. Психологічні особливості підлітка (11-15 років). Пубертатна криза.
6. Психологічні особливості юнаків і дівчат старшого шкільного віку (15-17 років). Психологічні особливості вибору майбутньої професії.

Література

Основна:

1. Основи психології : підручн. / за ред. О.В. Киричука, В.А. Роменця. Київ : Либідь, 1996. 623 с.
2. Мухина В. С. Возрастная психология. Москва, 1997. 432 с.
3. Немов Р. С. Психология: В 3 кн. Кн. 2. Москва, 1998.

Додаткова:

4. Подоляк Л. Г. Основи вікової психології : навч. посіб. Київ: Главник, 2006. 112 с.
5. Савчин М. В., Василенко Л. П. Вікова психологія: навч. посіб. Київ : Академвидав, 2005. 360 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk674883.pdf>.

Тема 5. Поняття про особистість та її структуру

1. Поняття про особистість та її структуру.
2. Соціальні норми, цінності, соціальні установки, статус і роль особистості.
3. Соціалізація особистості: політична, економічна та статево-рольова.
4. Розвиток та виховання особистості.

Література

Основна:

1. Степанов О. М., Фіцула М.М. Основи психології і педагогіки: посіб. Київ: Академвидав, 2003. 504 с.
2. Мацко Л.А., Прищак М.Д. Основи психології та педагогіки: навч. посіб. Вінниця: ВНТУ, 2009. 158 с.
3. Основи психології: підруч. / за ред. О.В. Киричука, В.А. Роменця. Київ: Либідь, 1996. 623 с.
4. Семиченко В.А. Психологія особистості. Київ: Видавець Ешке О.М., 2001. 427 с.

Додаткова:

5. Варій М. Й. Загальна психологія : навч. посіб. 2-ге вид. випр. і доп. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 968 с. URL: <http://www.info-library.com.ua/books-book-113.html>
6. Максименко С.Д. Загальна психологія: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 272 с. URL: <https://subject.com.ua/pdf/354.pdf>

Тема 6. Поняття про діяльність та структуру діяльності

1. Поняття про діяльність та її структуру. Вплив діяльності на особистість.
2. Типи діяльності: духовно-пізнавальна, перетворювальна, ціннісно-орієнтаційна, споживча, комунікативна, художньо-творча.
3. Основні різновиди діяльності.

Література

Основна:

1. Степанов О. М., Фіцула М.М. Основи психології і педагогіки: посіб. Київ: Академвидав, 2003. 504 с.
2. Мацко Л.А., Прищак М.Д. Основи психології та педагогіки: навч. посіб. Вінниця: ВНТУ, 2009. 158 с.
3. Основи психології: підруч. / за ред. О.В. Киричука, В.А. Роменця. Київ: Либідь, 1996. 623 с.
4. Семиченко В.А. Психологія особистості. Київ: Видавець Ешке О.М., 2001. 427 с.

Додаткова:

5. Варій М. Й. Загальна психологія : навч. посіб. 2-ге вид. випр. і доп. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 968 с. URL: <http://www.info-library.com.ua/books-book-113.html>
6. Максименко С.Д. Загальна психологія: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 272 с. URL: <https://subject.com.ua/pdf/354.pdf>

Тема 7. Спілкування як вид діяльності

1. Спілкування: поняття, структура, функції та види.
2. Психологічні механізми впливу в процесі спілкування.
3. Психологічна сумісність та несумісність у спілкуванні.
4. Особливості ділового спілкування.

Література

Основна:

1. Основи психології: підруч. / за ред. О.В. Киричука, В.А. Роменця. Київ: Либідь, 1996. 623 с.
  2. Немов Р.С. Психология : учеб. В 3 кн. 4-е изд. Москва: Гуманит изд. центр ВЛАДОС, 2001. Кн. 1: Общие основы психологии. 688 с.
  3. Варій М. Й. Загальна психологія : навч. посіб. 2-ге вид. випр. і доп. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 968 с. URL: <http://www.info-library.com.ua/books-book-113.html>
  4. Максименко С.Д. Загальна психологія: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 272 с. URL: <https://subject.com.ua/pdf/354.pdf>
- Додаткова:*
5. Філоненко М. М. Психологія спілкування : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 224 с. URL: <http://www.info-library.com.ua/books-book-163.html>
  6. Коваленко А.Б., Корнев М.Н. Соціальна психологія : підруч. Київ: Вид-во «Геопринт», 2006. 400 с. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/414683.pdf

Тема 9. Лідерство та керівництво в соціальних групах

1. Поділ груп за ознаками. Формальна структура групи.
2. Соціально-психологічні явища в малих групах та колективі.
3. Поняття керівництва та лідерства.
4. Типи та стилі лідерства.

Література

Основна:

1. Немов Р.С. Психология : учеб. В 3 кн. 4-е изд. Москва: Гуманит изд. центр ВЛАДОС, 2001. Кн. 1: Общие основы психологии. 688 с.
2. Максименко С.Д. Загальна психологія: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 272 с. URL: <https://subject.com.ua/pdf/354.pdf>

Додаткова:

3. Коваленко А.Б., Корнев М.Н. Соціальна психологія : підруч. Київ: Вид-во «Геопринт», 2006. 400 с. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/414683.pdf

Тема 10. Конфлікт та агресія як соціально-психологічні феномени

1. Поняття, види та структура конфлікту.
2. Критичні ситуації: стрес, фрустрація, криза і конфлікт.
3. Динаміка розвитку конфлікту та її складові: виникнення конфліктної ситуації; усвідомлення об'єктивної конфліктної ситуації; інцидент; розширення та ескалація конфлікту.
4. Феномен агресії. Види агресивних реакцій.

Література

Основна:

1. Немов Р.С. Психология : учеб. В 3 кн. 4-е изд. Москва: Гуманит изд. центр ВЛАДОС, 2001. Кн. 1: Общие основы психологии. 688 с.
2. Максименко С.Д. Загальна психологія: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 272 с. URL: <https://subject.com.ua/pdf/354.pdf>

Додаткова:

3. Коваленко А.Б., Корнев М.Н. Соціальна психологія : підруч. Київ: Вид-во «Геопринт», 2006. 400 с. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/414683.pdf

8. Завдання для самостійної роботи.

Ряд питань навчальної дисципліни «Основи психології» виносяться на самостійну роботу. Виконання самостійної роботи оцінюється окремо та є невід'ємною складовою успішного оволодіння навчальним матеріалом. Для виконання завдань самостійної роботи вам необхідно зробити конспект нижчезазначених питань. Кожне навчальне питання має бути ґрунтовно висвітлене в обсязі не менше двох сторінок рукописного тексту. До методів самостійної роботи студентів відноситься читання (робота з підручниками, навчально-методичними посібниками та іншими літературними джерелами), експертиза, слухання, конспектування, вправи, рішення задач.

Читання. Метод роботи з підручниками, навчально-методичними посібниками та іншими джерелами інформації сприяє розширенню наукових знань студентів, формуванню умінь самостійної пізнавальної діяльності. Метод застосовується для осмислення й закріплення наукової інформації, вже отриманої студентами на лекціях і семінарських заняттях, а також для самостійного первинного придбання, розширення знань без участі викладача. Студенти, які виявляють особливий інтерес до вивчення курсу, можуть звертатися до різних наукових праць (наукових статей, матеріалів конференцій, дисертацій, дипломних кваліфікаційних робіт тощо), не передбачених основною та додатковою літературою, і самостійно розширювати і поглиблювати наукові знання.

Конспектування. Здійснюється студентами в двох різновидах: зі слуху і при читанні. В обох випадках студенти використовують наступні способи конспектування: записують докладно без осмислення; записують головне й одночасно осмислюють записане; ведуть опорний конспект із більш глибоким осмисленням тексту. При самостійному читанні літератури ступінь персоніфікації інформації більш ґрунтовна. Необхідно виділити ще один спосіб конспектування. В останні роки телебачення організує освітні програми, частину з них призначається для закладів вищої освіти. Студенти сприймають інформацію одночасно органами слуху і зору, конспектують або здійснюють короткий запис її після завершення програми.

Експертиза. Метод простий у застосуванні і дуже ефективний для розвитку аналітичних здібностей, рефлексії. Він широко використовується для психологічного діагностування; при аналізі реферативних доповідей тощо. Студенти, які виступають у ролі експертів, повинні добре володіти навчальним матеріалом, знати проблему обговорення й оцінки. Метод експертизи застосовується в двох формах – письмової й усної, причому друга більш популярна. Він відіграє значну роль у професійній підготовці студентів-юристів, для яких дуже важливо розвивати аналітичне мислення.

Навчальні дослідження. До навчальних досліджень відносяться самостійні роботи, написання реферативних доповідей, ІНДЗ тощо. Виконання навчально-дослідницької роботи студентів жадає від них високого ступеня самостійності і пізнавальної активності. Навчальні дослідження сприяють розвитку умінь ведення наукового пошуку і формуванню аналітичного мислення, а також поглиблюють інтерес до науки.

Одним з результатів самостійної роботи стає виконання індивідуального завдання. При виконанні індивідуального завдання студент проводить необхідні дослідження, використовує і наводить доказовий та ілюстративний матеріал у викладі схем, доречних прикладів, презентацій тощо.

Види самостійної роботи для студентів:

- **читання** відповідних розділів у підручниках і навчально-методичних посібниках, професійно орієнтоване читання наукових статей тощо;
- **визначення змісту певної теми (розділу).** При виконанні подібних завдань студенти користуються матеріалом лекції, підручником, дібраною літературою, Інтернетом тощо;
- **підготовка студентами коротких повідомлень.** Дозволяє розвивати вміння стисло, послідовно, логічно викладати власні думки;
- **підготовка реферативних доповідей.** Доповіді обговорюються в групі, можуть бути призначені опоненти, які здійснюють критичний аналіз доповіді (реферату) за допомогою таких питань:

- а) як розкрито тему в її теоретичній і практичній частинах:
  - чи виявив студент знання з питання, яке висвітлюється;
  - чи витримав систему викладу, логічний зв'язок між частинами доповіді;
- б) чи переконав доповідач у важливості розробки цієї теми;
- в) якою мірою в доповіді розкрито зміст навчального питання;
- г) як оцінюєте манеру викладу доповідача (культура мовлення, темп, зв'язок з аудиторією);
- д) чи відповідають висновки тим завданням, які поставлені в доповіді.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання. Студенти повинні дотримуватися таких вимог:

- виконане завдання подається викладачу для перевірки у визначений термін;
- остаточна оцінка дається викладачем під час індивідуальної співбесіди зі студентом;
- обсяг індивідуального завдання визначається виходячи із необхідності повного висвітлення поставленого завдання;

У сучасних умовах забезпечення якості вищої освіти зростає частка самостійної роботи студентів. У процесі самостійної роботи, студенти можуть використовувати відеофільми, комп'ютерні тестові програми, слайд-, відео-проектори тощо. З навчальної дисципліни «Основи психології» на самостійну роботу, згідно з тематичним планом, відведено 54 години.

Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання можуть виконуватися у виді есе або реферату обсягом до 5 сторінок за темою що обирається з нижченаведеного переліку або за іншою темою погодженою з викладачем.

ТЕМАТИКА ЕСЕ:

1. Основні наукові напрями психології (біхевіоризм, психоаналіз, гуманістична психологія, гештальтпсихологія).
2. Проблема несвідомого в психології.
3. Культурно-історична концепція розвитку психіки людини.
4. Вади виховання і психічний розвиток.
5. Біологічне і соціальне в особистості людини.
6. Формування і розвиток особистості в процесі онтогенезу.
7. Психологічний захист і його механізми.
8. Формування і корекція самооцінки.
9. Методи встановлення емоційної рівноваги.
10. Шляхи формування творчої особистості.
11. Розвиток і виховання здібностей у дітей.
12. Шляхи розвитку вольових якостей особистості.
13. Вміння, навички, звички та особливості їх формування.
14. Дружба і кохання як соціально-психологічне явище.
15. Розвиток креативних якостей особистості.
16. Прояв психічних властивостей темпераменту у пізнавальних процесах людини.
17. Теорії темпераменту.
18. Вікові особливості характеру.
19. Шляхи розвитку пам'яті та її значення в професійній діяльності юридичних працівників.
20. Шляхи розвитку мислення.
21. Шляхи розвитку уваги та її значення в професійній діяльності юридичних працівників..
22. Шляхи розвитку уваги та її значення в професійній діяльності юридичних працівників.
23. Феномен егоцентричного мовлення.
24. Ігри дітей та їх значення у розвиткові волі.

25. Роль відчуттів і сприймання у житті людини.
26. Гендерні відмінності у здібностях.
27. Формування і розвиток «Я»-концепції.
28. Розвиток моральних почуттів людини.
29. Шляхи подолання стресів.
30. Вплив негативних емоційних станів на здоров'я.
31. Використання психолого-педагогічних знань в професійній діяльності юридичних працівників.
32. Характеристика сучасних теорій особистості.
33. Психолого-педагогічні знання в діяльності спеціалістів різних служб правоохоронної діяльності.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

1. Історія та напрямки формування психології як науки: біхевіоризм, генетична психологія, гештальтпсихологія, психоаналіз, когнітивна психологія, гуманістична психологія, психологія діяльності.
2. Предмет, завдання психології, її роль у діяльності правознавця.
3. Свідомість як вищий рівень розвитку психіки.
4. Особистість: психологічний аспект сутності, змісту, рушійних сил.
5. Найважливіші психологічні параметри особистості: стійкість, єдність, активність і здатність до самоуправління.
6. Самосвідомість особистості: сутність, зміст, умови розвитку в різні вікові періоди.
7. Гра як ведуча діяльність у дошкільному віці.
8. Психологічна готовність дитини до шкільного навчання.
9. Підліткові реакції відносин із дорослими та однолітками.
10. Професійне самовизначення юнаків.
11. Вітчизняні теорії та концепції особистості.
12. Соціальна установка та реальна поведінка особистості.
13. Статусно-рольові характеристики особистості.
14. Основні напрямки та підходи до вивчення соціалізації особистості.
15. Організаційно-психологічна структура діяльності.
16. Характерні риси та особливості трудової діяльності за фахом.
17. Психолого-педагогічні особливості діяльності юриста.
18. Специфіка творчої діяльності юриста.
19. Роль і місце знань технології ефективного спілкування в діяльності юриста.
20. Психологічна сумісність та несумісність у спілкуванні.
21. Стратегії міжособистісної взаємодії: протидія, уникнення, пристосування, компроміс, співробітництво.
22. Роль соціальної групи, колективу в організації трудової діяльності.
23. Типи лідерів в малих соціальних групах.
24. Характеристика негативних стилів менеджменту.
25. Стрес: характеристика, шляхи запобігання у діяльності юриста.
26. Шляхи попередження та подолання конфліктів у міжособистісних стосунках.
27. Причини прояву агресії в молодіжному середовищі.
28. Умови та основні методи подолання конфліктів.
29. Сучасні теорії етіології агресивної поведінки.

9. Порядок оцінювання.

№	Назва теми	Всього балів	Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота
----------	-------------------	---------------------	---------------	----------------------------	--------------------------

1	Предмет та методи психології	7	2	–	5
2	Пізнавальні та емоційно-вольові процеси	11	2	4	5
3	Індивідуально-психологічні особливості особистості	10	2	4	4
4	Особливості психічного розвитку на різних вікових етапах	11	2	4	5
5	Поняття про особистість та її структуру	10	2	4	4
6	Поняття про діяльність та структуру діяльності	11	2	4	5
7	Спілкування як вид діяльності	11	2	4	5
8	Соціально-психологічні явища в малих групах та колективі	7	2	–	5
9	Лідерство та керівництво в соціальних групах	11	2	4	5
10	Конфлікт та агресія як соціально-психологічні феномени	11	2	4	5
Разом за курс		100	20	32	48

РОЗПОДІЛ БАЛІВ ЗА РЕЙТИНГОВОЮ СИСТЕМОЮ

Розділи	1	2	3	4	5	Разом (балів)
Бали	0 – 7	0 – 21	0 – 11	0 – 21	0 – 40	0 – 100
Лекції	0 – 2	0 – 4	0 – 2	0 – 4	0 – 8	0 – 10
Семінарські заняття	0	0 – 8	0 – 4	0 – 8	0 – 12	0 – 40
Самостійна робота	0 – 5	0 – 9	0 – 5	0 – 9	0 – 20	0 – 50
Підсумковий контроль						залік

Критерії

оцінювання знань студентів за вимогами ЄКТС:

Поточне тестування, усне опитування, підсумковий тест, індивідуальні консультації.

Критерії оцінки виконання навчальних завдань є одним з основних способів перевірки знань, умінь і навичок студентів з дисципліни «Основи психології».

При оцінці знань та виконанні завдань за основу оцінювання слід брати повноту відповіді та правильність виконання.

Необхідно враховувати такі вміння і навички студентів:

- диференціювати, інтегрувати та уніфікувати отримані знання;
- застосовувати правила, методи, принципи психології і педагогіки та враховувати закономірності і особливості психічних явищ у конкретних ситуаціях;
- викладати матеріал логічно і послідовно;
- користуватися додатковою літературою.

Поточний контроль набутих теоретичних знань здійснюється під час семінарських занять у формі усного та письмового індивідуального та фронтального опитування. Тестовий контроль проводиться під час останнього семінарського заняття протягом 1 академічної години.

Розподіл балів:

1-2 бали – за відвідування лекції та грамотне і акуратне ведення конспекту;

0,5-3 бали – за відповідь на семінарському занятті:

3 бали – при відповіді на питання студент виявив глибокі, міцні, узагальнені, системні знання навчального матеріалу; здатний аргументовано використовувати їх у нестандартних ситуаціях; уміє самостійно знаходити джерело додаткової інформації та аналізувати й використовувати її, виявляє власне ставлення до неї; самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особисту позицію до них. Вільно висловлює власні судження і переконливо їх аргументує; презентує власну інтерпретацію навчального матеріалу; уміє запропонувати проблемне або суперечливе питання для розгляду іншими студентами; відповідь студента повна, логічна, доказова, обґрунтована, творча;

2 бали – студент виявляє знання і розуміння навчального матеріалу; правильно, логічно відтворює його; вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях; уміє аналізувати і систематизувати інформацію, встановлювати найсуттєвіші зв'язки й залежності між явищами й фактами, використовуючи загальновідомі докази у власній аргументації; відповідь студента повна, логічна, обґрунтована, але з деякими неточностями, їй бракує власних суджень;

1 бал – студент може в цілому самостійно відтворювати (на репродуктивному рівні) значну частину навчального матеріалу; здатний з помилками й неточностями дати визначення понять та пояснити їх на прикладах; відповідь студента правильна, але неповна, недостатньо аргументована, їй бракує самостійності при оцінюванні висловлюваних суджень.

0,5 балів – студент розрізняє об'єкт вивчення і може фрагментарно відтворити незначну частину навчального матеріалу; відповідь його елементарна, неповна, безсистемна, складається з кількох простих речень, часто на рівні «так – ні» (при виборі правильного варіанта із двох запропонованих викладачем);

1-2 бали – доповнення відповіді іншого студента та/або постановка запитань на семінарському занятті;

1-2 бали – підготовка доповіді або реферативного повідомлення;

1-2 бали – виконання індивідуального завдання під час самостійної роботи;

0-4 бали – вирішення тестових завдань:

Відсоток вирішених завдань, бали				
0-19%	20-29%	30-59%	60-79%	80-100%
0 балів	1 бал	2 бали	3 бали	4 бали

Самостійна робота з курсу «Основи психології» включає ведення конспекту семінарського заняття, письмове виконання завдань та написання есе або реферату.

Самостійна робота оцінюється до 5 балів (залежно від теми).

Ведення конспекту семінарського заняття оцінюється за такими критеріями:

- повнота, охайність і грамотність ведення конспекту;
- наявність теоретичного матеріалу (рукописний варіант) семінарського заняття;
- виконання тестів та інших завдань відповідно до теми семінарського заняття.

Наявність всіх компонентів конспекту семінарського заняття може бути оцінено до 2 балів.

Студент за власним бажанням може обрати один з двох варіантів: а) **письмові відповіді** (або міні-дослідження) на питання самостійної роботи; б) **написання есе або реферату** з теми. Завдання самостійної роботи та теми есе або рефератів по кожній темі визначаються викладачем.

Реферат (або есе) оцінюється за такими критеріями: відповідна форма, грамотність, охайність, науковість, достатня кількість використаної літератури (до 10 джерел). Допускається використання матеріалів Інтернет-ресурсів (не більше 3-ох позицій) з обов'язковим включенням їх точної адреси до списку літератури.

10. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	зраховано
83-89	B	
75-82	C	
68-74	D	
60-67	E	
35-59	FX	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. Перелік питань до заліку.

1. Предмет та методи психології як науки. Особливості становлення предмета психології.
2. Школи та течії в психології: біхевіоризм, генетична психологія, гештальтпсихологія, психоаналіз, когнітивна психологія, гуманістична психологія, психологія діяльності.
3. Нервова система: центральна та вегетативна. Загальна будова центральної нервової системи.
4. Поділ психічних явищ на процеси, стани, властивості.
5. Функції свідомого та несвідомого.
6. Протікання психічної діяльності. Поняття про біопсихічні та психосоціальні властивості особистості.
7. Методи психології, їх класифікація: організаційні; емпіричні; методи обробки даних; інтерпретаційні.
8. Психологія дитини немовлячого віку.
9. Психологічна характеристика дитини раннього віку.
10. Психологія дошкільного.
11. Психологічні особливості молодшого школяра.
12. Психологія особистості підлітка.
13. Психологія ранньої юності.
14. Психологічні параметри особистості: стійкість, єдність, активність і здатність до самоуправління.
15. Поняття про структуру особистості. Структура особистості за З. Фрейдом, К.К. Платоновим. Їх характеристика.
16. Концепція інтегральної індивідуальності Б. Г. Ананьєва.
17. Поняття про діяльність. Вплив діяльності на особистість. Види та типи діяльності.
18. Організаційно-психологічна структура діяльності: суб'єкт, мотив, ціль, процес, дія, предмет, продукт та психічний результат, засоби суб'єкта, умови діяльності.
19. Основні вимоги, що ставляться професією до людини. Відповідальність суб'єкта діяльності: локус контролю.
20. Ознаками за якими поділяються групи. Референтні групи. Групи різного ступеня організації. Ознаки колективу.
21. Лідери групи. Статус особистості в колективі.
22. Класифікація груп: велика, мала, реальна, умовна, референтна, офіційна, неофіційна, формальна, неформальна. Поняття конформізму та групової фасилітації.
23. Психологічна характеристика та види конфліктів, їх структура.
24. Функції конфлікту: деструктивна, конструктивна та стабілізуюча. Стратегії міжособистісної взаємодії: протидія, уникнення, пристосування, компроміс, співробітництво. Їх

характеристика, переваги та недоліки поведінкових стратегій.

25. Поняття про мову та її функції. Фізіологічні механізми мовної діяльності. Різновиди мовлення.

26. Педагогічне спілкування.

27. Поняття та фізіологічне підґрунтя уваги.

28. Соціальна перцепція. Особливості формування образу іншої людини. Поняття соціального стереотипу.

29. Психологічна сумісність та несумісність у спілкуванні. Роль невербальних засобів передачі інформації.

30. Відчуття, сприймання, мислення, уява, пам'ять.

31. Емоції, почуття та воля.

32. Загальна характеристика пізнавальних процесів.

33. Поняття про темперамент та типи темпераменту. Основні властивості темпераменту.

34. Поняття про здібності та структура здібностей, різновиди здібностей.

35. Поняття про характер. Структура характеру. Основні риси типового характеру. Формування характеру.

36. Основні функції, компоненти та ознаки педагогічної діяльності. Професійні знання, вміння та якості вчителя.

37. Педагогічна компетентність та професійний розвиток вчителя.

12. Політика курсу.

Студент зобов'язаний відвідувати заняття всіх видів відповідно до встановленого дирекцією розкладу, не запізнюватися, мати відповідний зовнішній вигляд. У разі відсутності через хворобу надати відповідну довідку. Пропущені заняття відпрацьовувати у визначений викладачем час. Студент повинен старанно виконувати завдання, брати активну участь в освітньому процесі.

13. Політика академічної доброчесності.

Дотримання академічної доброчесності студентами передбачає:

– самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);

– посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;

– дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;

– надання достовірної інформації про результати власної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації;

– складати всі проміжні та фінальні завдання самостійно без допомоги сторонніх осіб;

– надавати для оцінювання лише результати власної роботи;

– не вдаватися до кроків, що можуть нечесно покращити ваші результати чи погіршити/покращити результати інших студентів;

– не публікувати відповіді на питання, що використовуються в рамках курсу для оцінювання знань студентів.

14. Рекомендована література.

Основна

1. Галузинський В.М., Євтух М.Б. Основи педагогіки і психології вищої школи в Україні. Київ: Інтел, 1995. 168 с.

2. Мацко Л. А., Прищак М. Д. Основи психології та педагогіки : навч. посіб. Вінниця : ВНТУ, 2009. 158 с.

3. Основи психології : підручн. / за ред. О.В. Киричука, В.А. Роменця. Київ : Либідь, 1996. 623 с.

4. Яворська Г.Х. Педагогіка для правників : навч. посіб. Київ : Знання, 2004. 335 с.
5. Мухина В. С. Возрастная психология. Москва, 1997.
6. Немов Р. С. Психология: В 3 кн. Кн. 2. Москва, 1998.

Допоміжна

1. Айзенк М. Психология для начинающих. Москва – Санкт-Петербург : Питер, 2004. 384 с.
2. Альбуханова-Славская К. А. Деятельность и психология личности. Москва: Наука, 1980. 336 с.
3. Беспалько В.П. Слагаемые педагогической технологии. Москва : Просвещение, 1989. 192 с.
4. Гиппенрейтер Ю.Б. Введение в общую психологию. Москва : Изд-во Мос. ун-та, 1996. 336 с.
5. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 376 с.
6. Дружинин В.Н. Психология общих способностей. Санкт-Петербург : Питер, 2002. 368 с.
7. Дубасенюк О.А. Теоретичні і методичні основи виховної діяльності педагога. Київ, 1996. 444 с.
8. Максименко С. Д. , Соловієнко В. О. Загальна психологія : підруч. Київ : МАУП, 2001. 256 с.
9. Загальна психологія : навч. посіб. / О.Скрипченко, Л.Волинська, З.Огороднійчук та ін. Київ : А.П.Н., 1999. 436 с.
10. Зимняя И.А. Педагогическая психология : учебн.[изд 2-е]. Москва : Логос, 2000. 384 с.
11. Карпенчук С.Г. Теорія і методика виховання : навч.посіб. Київ : Вища шк., 1997. 304 с.
12. Краткий психологический словарь / [Сост. Л.А.Карпенко ; под. ред. А.В. Петровського, М.Г. Ярошевского].Ростов-н/Д : Феникс, 1998. 512 с.
13. Маклаков А.Г. Общая психология : учебн. Санкт-Петербург : Питер, 2005. 583 с.
14. Мухина В.С. Возрастная психология. Москва, 1997. 432 с.
15. М'ясоїд П.А. Загальна психологія : навч. посіб. Київ: Вища шк., 1998. 479 с.
16. Немов Р.С. Психология : учебн. : В 3 кн. 4-е изд. Москва : Гуманит изд. центр ВЛАДОС, 2001. Кн. 1: Общие основы психологии. 688 с.
17. Основы психологии / за ред. О.В.Киричука, В.А.Роменця. Київ : Либідь, 1996. 632 с.
18. Основы загальної психології : навч. посіб.: В 2-х т. / [Укл. : О.В. Полозенко, Л.М. Омельченко, С.В. Яшник та ін.]. Київ : НУБіП, 2009. Т.1. 310 с.
19. Основы загальної психології : навч. посіб. : В 2-х т. / [Укл. : О.В. Полозенко, Л.М. Омельченко, С.В. Яшник та ін.]. Київ : НУБіП, 2009. Т. 2. 229 с.
20. Практикум із загальної психології / за ред. Т.І. Пашукової. Київ : Знання, 2000. 204 с.
21. Психологія : підруч. / [Ю.Л.Трофімов, В.В.Рибалка, П.А.Гончарук та ін.]. Київ : Либідь, 1999. 558 с.
22. Психологія : конспект лекцій для студентів / [І.А. Мартинюк, О.В. Полозенко, В.І. Стахневич та ін.]. Київ : Вид. центр НАУ, 2006. 80 с.
23. Психологія особистості: Словник-довідник / [за ред. П.П. Горностая, Т.М. Титаренко]. Київ : Рута, 2001. 320 с.
24. Практична педагогіка виховання : посібн. з теорії та методики вихов. / М.Ю.Красовицький (ред.), Г.І.Іванюк (упоряд.). Київ; Івано-Франківськ : Плай, 2000. 218 с.
25. Роменець В.А., Маноха І.П. Історія психології ХХ ст. : навч. посіб. Київ : Либідь, 2003. 992 с.
26. Семиченко В.А. Психологія особистості. Київ : Видавець Ешке О.М., 2001. 427 с.
27. Фрейд З. О сновидениях. Харьков : Фолио, 2006. 414 с.
28. Щербань П.М. Прикладна педагогіка : навч.-метод. посіб. Київ : Вища шк., 2002. 215 с.
29. Практикум по общей психологии : учеб. пособ. / под ред. А.И.Щербакова. Москва : Просвещение, 1990. 288 с.

30. Трофимов Н.М., Поленякина Е.В., Трофимова Н.Б. Общая психология: Практикум. Санкт-Петербург : Питер, 2005. 320 с.

31. Колесніченко Л. А., Борисенко Л. Л. Основи психології та педагогіки : навч.-метод. посібн. Київ : КНЕУ, 2002. 157 с.

15. Интернет-ресурси.

1. Бойко В. В. Энергия эмоций в общении: взгляд на себя и на других. Москва: Информ.-изд. дом "Филинь", 1996. 472 с. URL: <http://www.kodges.ru/8463-jenergija-jemocijj-v-obshhenii-vzgljad-na-sebja-i.html>

2. Петухов В.В. Общая психология. Полный курс лекцій. URL: <http://video.yandex.ua/users/bodya-2/view/24/#>

3. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии . Санкт-Петербург : Питер, 2000. 712 с. URL: <http://www.vipstudent.ru/index.php?q=lib&r=16&id=1198690730>